

COVID-19

Pandemi Döneminde Ameliyathanelerde Alınacak Genel Önlemler

T.C. SAĞLIK BAKANLIĞI

Güncellenme Tarihi: 26.04.2020

COVID-19 vaka tanımına uymayan ve diğer nedenlerle başvurup, sağlık kuruluşlarında değerlendirilen hastalara uygulanacak olan standart protokollerin, Sağlık Bakanlığının önerdiği koruyucu önlemler alınarak rutin şekilde yürütülmesi gerekmektedir. **Bu hastalara uygulanacak olan tanı ve tedavi girişimleri öncesinde, acil servisler başta olmak üzere tüm yataklı servislerde, COVID-19 olmadığına dair konsültasyon notu talep edilmesi uygun değildir.** PCR testi negatifliği dikkate alınarak, bir kişinin COVID-19 ile enfekte olmadığı kesin olarak söylenebilmesi mümkün değildir. COVID-19 olmasa bile, hastalarda gerekli tedbirler alınıp, endikasyonu olan her türlü tıbbi bakım ve müdahale bu hastalara yapılmalıdır.

Ameliyat öncesi değerlendirme ve ön hazırlık

- » Elektif cerrahi ve endoskopik girişimler ertelenmelidir.
- » Tüm hasta ve yakınları başvuru sırasında maske kullanımı hakkında bilgilendirilmelidir.
- » Hastalar başvuru sırasında COVID-19 belirtileri açısından sorgulanmalıdır.
- » COVID-19 pandemi döneminde tüm hastalar, hastalık açısından şüpheli kabul edilerek enfeksiyon kontrol önlemleri alınmalıdır. Sağlık çalışanı için kişisel koruyucu ekipman (koruyucu önlük, tıbbi maske, eldiven, gözlük/yüz koruyucu) hazır bulundurulmalıdır.
- » COVID-19 hastaları için ameliyat öncesi, sırasında ve sonrasında yapılacaklar için yazılı prosedürler geliştirilmelidir.
- » Başvuru sırasında ateş ve solunum semptomları olan hastalar ilgili bölümlere yönlendirilmelidir.
- » COVID-19 hastalarında, acil değilse, ameliyat ertelenmelidir.
- » Cerrahi öncesi kaynak planlaması yapılmalıdır. Özellikle sağlık çalışanı, kullanılacak materyaller ve cihazlar, yoğun bakım yatakları, kan bileşenleri vb. ile ilgili olarak kaynak kullanımı değerlendirilmelidir.

Ameliyathane çalışanları

- » Sadece gerekli olan, en az sayıda personel, dönüşümlü olarak çalışmalıdır.
- » Multidisipliner toplantılar çekirdek üyelerle (patolog, onkolog, radyolog, cerrah) sınırlı sayıda olmalıdır. Mümkünse toplantıların salgın döneminde dijital

yöntemler ile yapılması uygundur. Toplantılar yüz yüze yapılacaksa, katılımcılar tıbbi maske takmalı ve sosyal mesafe kurallarına uymalıdır.

- » Ameliyathane çalışanlarına COVID-19 belirtileri ve korunma yöntemleri hakkında periyodik eğitimler verilmeli, verilen eğitimler kayıt altına alınmalı ve uyumu denetlenmelidir.
- » Eğitimler, Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan ve yayımlanan rehber ve diğer materyaller ile uyumlu olmalıdır.
- » Ameliyathane çalışanları, COVID-19 belirtileri ve temas öyküsü açısından her gün kendisini sorgulamalıdır. Semptomları olan kişi amirine haber vererek olası vaka tanımına göre yönetilmelidir.

Hastaların transferi

- » Belirlenmiş ameliyat odalarına gelme ve ayrılma hızlı olmalıdır. Ameliyat edilecek hastalar COVID-19 için ayrılmış ameliyat odası dışında başka herhangi bir yerde (ön hazırlık odası, ayılma odası gibi) durmamalıdır.
- » Hastanın gideceği güzergah önceden tanımlanmalı, kısa olmalı, diğer hasta ve hastane bölümleri ile genel alanlardan uzak olmalıdır. Acil servisten ameliyathane gidiş yolları da belirlenmelidir.
- » Sedye COVID-19 hastalarına özel olmalıdır.
- » Sedye her hastadan sonra temizlenmeli ve dezenfekte edilmelidir. Temizlikte 1/100 sulandırılmış çamaşır suyu çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) ya da klor tablet (ürün önerisine göre) kullanılır. Bu amaçla %70 lik alkol de kullanılabilir. Dezenfektanın temizlenen yüzeyde en az 1 dakika kalması sağlanır.
- » Mümkünse COVID-19 hastaları için ayrı bir asansör ayrılmalıdır. Ayrılamadığı durumlarda beraberinde başka hasta taşınmamalıdır. Asansörlerin temizlik ve dezenfeksiyonu sık aralıklarla yapılmalıdır. Transfer sırasında beklenmedik bir kontaminasyon meydana gelirse (kusmuk, balgam, vücut salgıları vb.) temizleme ve dezenfeksiyon için yeterli süre ayrılmalıdır.
- » Transfer için görevlendirilen personel bu konuyla ilgili eğitim almış olmalı ve uygun KKE giymelidir. Transferden önce el hijyenini sağlamalı ve hastalarla teması en aza indirmelidir.
- » Tüm hastalar tıbbi maske takmış olmalıdır.

Ameliyathanede alınması gereken önlemler

- » COVID-19 hastalarının ameliyat odası ayrı olmalıdır.
- » Ameliyathane girişine en yakın oda, COVID-19 tanılı hastalar için ayrılmalıdır. Bu hastaların en hızlı şekilde, en kısa yoldan ameliyat odasına alınması sağlanmalıdır.
- » Entübasyon ameliyat odasında yapılmalı, anestezi indüksiyonu ve entübasyon tamamlanana kadar gerekli personel dışındakiler ameliyat odasının dışında olmalıdır.
- » Belirlenmiş ve gerekli olan ekibin ameliyata girmesi, acil durumlar dışında ekibin değişmemesi gerekir.
- » Ameliyata katılacak tüm ekip zamanında odada olmalı, ameliyat bitmeden çıkmamalıdır.
- » COVID-19 hastasının ameliyat odasında bulunan sağlık çalışanlarının kaydı tutulmalıdır.
- » Genel anestezi gerekmeyen tüm durumlarda ameliyat süresince hasta maske takmalıdır.
- » Ameliyathane odalarının kapıları kapalı olmalıdır, ameliyat sırasında giriş-çıkışlar önlenmelidir. Ara bölmeler, sterilizasyon alanı gibi alanların da kapıları kapatılmalıdır.
- » Ameliyat odalarında vaka için gerekli olmayan aletler bulundurulmamalıdır.
- » Tek kullanımlık malzemeler tercih edilmelidir.
- » Her vaka için gerekli olan en az malzeme kullanılmalıdır. Ameliyat odası dışından bir malzeme gerekiyorsa dışarıdan bir personel getirmelidir.
- » COVID-19 hastalarında kullanılan cerrahi aletler uygun şekilde sterilizasyon ünitesine ulaştırılmalıdır.
- » Cerrahi işlemlerde mümkün olduğunca aerosol oluşturan yöntemlerden kaçınılmalıdır.
- » COVID-19 vakalarının ameliyat edildiği odaların mümkünse negatif basınçlı olması gerekir. Bunun sağlanamadığı durumlarda ameliyat odalarında hava değişim sayısı yüksek olmalıdır (>25 değişim/saat).
- » Aylıma süresi ameliyat odasında geçirilmeli, hasta daha sonra servise veya yoğun bakıma transfer edilmelidir.
- » Hastanın tıbbi kayıtları ameliyat odası dışında olmalıdır.
- » Ameliyat sırasında konsültasyon önerilmemektedir, zorunluluk varsa en aza indirilmelidir.

Ameliyathanelerde Kişisel Koruyucu Ekipmanların Kullanımı

- » Tüm ameliyat ekibinin KKE'nı önerilen şekilde kullanması gerekir. Özellikle sakalı olan çalışanların maskesi tam oturmadığından yeterli koruma sağlamayacağı bilinmelidir.
- » KKE'ların kullanımı sadece COVID-19 vakaları için değil, tüm hastalar için geçerlidir.
- » KKE'lar belirlenmiş bir alanda çıkarılarak tıbbi atık olarak atılmalıdır.

Ameliyathanede gerekli KKE'lar:

1. N95/FFP2 maske
2. Steril cerrahi önlük
3. Tek kullanımlık steril eldiven
4. Gözlük/yüz koruyucu
5. Tek kullanımlık bone
6. Tek kullanımlık ayak koruyucu/galoş
7. Alkol bazlı el antiseptiği

Ameliyathanede KKE giyme ve çıkarma sırası:

Giyinme sırası:

Ameliyat odasının dışında:

1. Ameliyathaneye girmeden baş ve boyundaki gözlük hariç tüm aksesuarlar (kolye, küpe vb.) çıkarılır, anahtar, cüzdan, telefon vb. dışarıda bırakılmalıdır. Saçlar toplanmalıdır.
2. Bez veya tek kullanımlık bone
3. Ayak koruyucu/galoş
4. El hijyeni sağlanır.
5. N95/FFP2 maske
6. Gözlük/ yüz koruyucu
7. Standart cerrahi el yıkama/ovalama yapılır.

Ameliyat odasında:

1. Steril cerrahi önlük
2. Steril eldiven

Çıkarma sırası:

- » COVID-19 hastalarının ameliyat odası çıkışına özel olarak tahsis edilmiş bir alanda KKE, el hijyeni istasyonu ve özel tıbbi atık kutuları olmalıdır.
- » Özellikle maskenin en son çıkartılması ve sonrasında el hijyeni uygulanması ihmal edilmemelidir.
- » Tek kullanımlık olmayan malzeme (gözlük ve yüz koruyucu) %70'lik alkol ile dezenfekte edilerek tekrar kullanılabilir.

Ameliyat odasında:

1. Galoş
2. Eldiven ve önlük
3. El hijyeni

Ameliyat odasının dışında:

1. Gözlük/ yüz koruyucu
2. Bone
3. N95/FFP2
4. Her ekipman çıkartıldıktan sonra el hijyeni
5. Soyunma odasında formayı çıkar, duş al.

Anestezi açısından değerlendirme

Anestezi açısından değerlendirme "COVID-19 Acil Anestezi Yönetimi"ne göre yapılmalıdır.

Çevre Temizliği ve Atık Yönetimi

- » Her işlem sonrası ameliyat odası ve çevresi uygun şekilde temizlenmelidir.
- » Tek kullanımlık materyaller tıbbi atık kutusuna atılmalıdır.
- » Su ve deterjanla temizlik sonrası hastane dezenfeksiyonunda tercih edilen bir dezenfektan kullanılarak yüzey dezenfeksiyonu sağlanabilir. 1/100 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) ya da klor tablet (ürün önerisine göre) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Hassas yüzeyler için %70 lik alkol bir dakika bekletilerek yüzey dezenfeksiyonu için kullanılabilir. Hasta çıkartıları ile kirlenmiş yüzeylerde öncelikle kağıt havlu kullanarak temizlik, sonrasında 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) ya da klor tablet (ürün önerisine göre) ile dezenfeksiyon yapılır, kuruyana kadar beklenir.

- » Temizlik görevlisi KKE (tıbbi maske, gözlük/yüz koruyucu, steril olmayan önlük ve eldiven) kullanılmalı, işlem öncesinde ve sonrasında el hijyenine uyması sağlanmalıdır.
- » Ameliyat odasında kontamine tekstil, KKE giymiş personel tarafından dikkatle ve saçılma olmasına meydan vermeden toplanmalı ve bu iş için ayrılmış kaplara konmalıdır. Bu kap hemen kapatılmalı ve beklemeden çamaşırhaneye gönderilmelidir.
- » Tüm atıkların tıbbi atık yönetimine uygun olarak transferi sağlanır.
- » Her ameliyat sonrası temizlik ve dezenfeksiyon işlemi için yeterli vakit ayrılmalıdır.